

[Epidemie polskie - epidemia ospy naturalnej we Wrocławiu w 1963 r.](#)

2020-06-08 15:55

Wystawa: Epidemie polskie - epidemia ospy naturalnej we Wrocławiu w 1963 r.

W 1963 r. Wrocław był pierwszym i największym ogniskiem epidemii ospy naturalnej w Polsce, śmiertelnej choroby wywołanej wirusem variola vera (VV). Po 1945 r. była to jedna z największych epidemii w Europie i największa w Polsce, a także ostatnia na świecie.

Wirus ospy, dziesiątkujący ludzkość od stuleci, został oswojony dopiero w XVIII w. dzięki wynalezieniu szczepionki. W Polsce chorobę tę uznawano za egzotyczną (dotyczącą np. krajów Dalekiego Wschodu) i nie poświęcano jej zbytnej uwagi. Badania w tym zakresie prowadził jedynie Instytut Medycyny Tropikalnej w Gdańsku z nieliczną specjalistyczną kadrą lekarską. Wparty ze świadomości polskiego społeczeństwa wirus VV zaatakował Wrocław w maju 1963 r. po tym, jak przywiózł go z indyjskiej podróży służbowej funkcjonariusz SB, Bonifacy Jedynak. Specjaliści w Gdańsku rozpoznali u niego malarię, której objawy dość szybko minęły. Tymczasem choroba szerzyła spustoszenie we Wrocławiu, docierając do różnych miejscowości Dolnego Śląska i województwa opolskiego oraz zagrażając pozostałym. Okoliczności pojawienia się ospy prawdziwej we Wrocławiu oraz niewygodna data jej rozpoznania w połowie lipca (na 22 lipca zostały zaplanowane huczne obchody święta narodowego), wpłynęły na fakt ukrywania przez władze Wrocławia ogromu istniejącego zagrożenia. Ten stan rzeczy pogłębiał brak wyszkolonej kadry lekarskiej, która znałaby metody walki z tą śmiertelną chorobą oraz zupełne nieprzygotowanie administracji państwowej w tym zakresie. Brakowało odpowiedniej ustawy o zwalczaniu epidemii w Polsce (obowiązująca z 1935 nie spełniała wymogów), także nie opracowano żadnych szczegółowych przepisów, w tym zarządzeń i instrukcji odnośnie organizacji szpitali epidemiologicznych, izolatoriów, regulacji trybu postępowania z chorymi i z osobami mającymi z nimi kontakt itp. Biorąc pod uwagę stan gospodarki polskiej w latach 60. XX w. należało się liczyć z ogromnymi trudnościami w organizacji transportu, ograniczeniami w dostępie do środków telekomunikacyjnych, dezynfekcyjnych i ochrony osobistej dla pracowników służby zdrowia. Przede wszystkim nie zabezpieczono odpowiednich rezerw szczepionki przeciw ospie, stanowiącej główne i najbardziej skuteczne narzędzie walki z epidemią. W tej sytuacji wysiłek personelu medycznego, postawionego na pierwszej linii frontu, był ogromny. Efekty pracy służby zdrowia były widoczne już w połowie sierpnia, od kiedy następował systematyczny spadek liczby chorych. Ogółem w Polsce w 1963 r. na ospę naturalną zachorowało około 100 osób, w tym 80 we Wrocławiu, siedem osób zmarło. Na Dolnym Śląsku zaszczepiono ponad 2,5 mln osób. Tylko we Wrocławiu odizolowano około 1400 osób w specjalnie przygotowanych budynkach. Okres izolacji trwał 21 dni. Poza tym kilkanaście obiektów objęto kwarantanną. Po wygaszeniu epidemii ospy we Wrocławiu we wrześniu 1963 r. lokalne władze partyjne wysunęły wiele wniosków, niestety niezrealizowanych w kilku ważnych punktach, m.in. w kwestii zbudowania we Wrocławiu nowoczesnego szpitala zakaźnego.

Wystawa materiałów archiwalnych pt. „Epidemie polskie - epidemia ospy prawdziwej we Wrocławiu w 1963 r.” przedstawia wybrane dokumenty tekstowe z zasobu Archiwum Państwowego we Wrocławiu. Są to archiwalia wytworzone przez dwie instytucje odpowiedzialne za wygaszenie ogniska ospy prawdziwej na Dolnym Śląsku, tj. Stację Sanitarno-Epidemiologiczną miasta Wrocławia (SSEmWr.) i Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną we Wrocławiu (WSSEWr.). Prezentowany wybór dokumentów pochodzi z następujących jednostek archiwalnych: SSEmWr. - sygn.: 82.2085.0.1.46, 82.2085.0.1.47, 82.2085.0.1.49, 82.2085.0.1.51, 82.2085.0.1.57, 82.2085.0.1.70 i WSSEWr. - sygn.: 82.2172.0.1.8.442, 82.2172.0.1.8.452, 82.2172.0.1.8.456, 82.2172.0.1.8.463, 82.2172.0.1.8.465, 82.2172.0.1.8.470, 82.2172.0.1.8.472.

Archiwalia z okresu tzw. „akcji O” zawierają wiele jednostkowych faktów, które potwierdzają przebieg epidemii wrocławskiej i częściowo dolnośląskiej. Wśród najcenniejszych na uwagę zasługują różnego rodzaju zarządzenia i instrukcje, regulujące przebieg działań specyficznych dla czasów epidemii, jak: funkcjonowanie szpitali ospowych, izolatoriów, obiektów objętych kwarantanną, organizację punktów konsultacyjnych lekarzy diagnozujących pacjentów z podejrzeniem ospy itp. Dokumenty te w całości zostały opracowane we Wrocławiu przez pracowników tutejszej służby zdrowia w okresie epidemii. Zaprezentowano też materiały zawierające dane statystyczne z informacjami m.in. o liczbie chorych na ospę, również zmarłych, i o osobach izolowanych oraz zawierające wykazy miejscowości, w których utworzono izolatoria. Nieliczne dokumenty mają formę graficzną. Niewątpliwie akta odnoszące się do opisywanych wydarzeń z 1963 r., dzięki historycznej perspektywie, pozwalają spojrzeć nieco inaczej na współczesne zmagania z epidemią koronawirusa. Analogie do sytuacji „to już było udziałem innych” nasuwają się mimowolnie.

Omawiane akta przejęto do zasobu Archiwum Państwowego we Wrocławiu w latach 2005–2009. W 2008 r. zbiory te po raz pierwszy kompleksowo przeanalizowała Grażyna Trzaskowska, która wyniki swoich badań naukowych opublikowała w książce pt.: Epidemia czarnej ospy we Wrocławiu w 1963 r., wydanej przez Stowarzyszenie na Rzecz Promocji Dolnego Śląska (dostęp: [link](#)). Opracowanie to przybliży poszczególne działania epidemiologiczne podejmowane we Wrocławiu w 1963 r. i zawiera kalendarium wrocławskich wydarzeń w okresie od 29 maja do 17 grudnia 1963 r. Może zatem stanowić swoisty przewodnik po zaprezentowanej Państwu wystawie dokumentów archiwalnych.

Opracowanie: Grażyna Trzaskowska

Aby obejrzeć wystawę kliknij w link: [Epidemie polskie - epidemia ospy naturalnej we Wrocławiu w 1963 r.](#)



[języka migowego](#)

Source

URL: <https://www.wroclaw.ap.gov.pl/wystawy/epidemie-polskie-epidemia-ospy-naturalnej-we-wroclawiu-w-1963-r>